

Ar žvalga

Nr. 63

ANTRADIENIS, 1946 M. SPALIO 22 D.

II metai

SUSITARIMAS ARBA ATOMINIS KARAS

New Yorkas, X. 21. Šiandien po pietų į New Yorko uostą atplaukė transatlantinis Queen Elisabeth. Iš laivo pirmasis išlipo sovietų delegacijos pirm. Molotovas. Jis pasitikusiems spaudos atstovams pareiškė, kad JTO suvažiavime pasireiškė nuomonių skirtumai gali būti išlyginti, jei tik bus parodyta gera valia.

Po to D. Britanijos delegacijai vadovaująs ministras Noel Baker pareiškė spaudos atstovams, kad ši pasaulio tautų konferencija yra pati svarbiausia iš visų žmogaus istorijoje buvusių konferencijų, nes joje bus sprendžiama alternatyva: susitarimas arba atominis karas.

JAV užs. reik. vice ministras Acheson šiandien per radiją pasakyto kalboje kvietė visas tautas paremti JTO siekimus pareiškdamas, kad vienintelis kelias išlyginti nuomonių skirtumus, yra laisvos diskusijos ir nevaržomas nuomonių pasikeitimas. Toliau Acheson sakė, kad kai kurių valstybių vadovauja politikai pesimistiškai nusitiki, tačiau, nežūrint visko, reikia rasti susitarimo ir bendradarbiavimo kelias. Tačiau šis kelias bus sunkus, kalbėjo Acheson, nes diskusijos nebus ramios ir nuomonių skirtumai bus labai gilūs.

Po to per radiją kalbėjo JTO gen. sekretorius Trigve Lie, kuris pareiškė, kad tautos turi paremti JTO siekimus įgyvendinti pasaulio taiką. Jis pabrėžė būtinumą, leisti visoms, ir mažiausioms, tautoms laisvai pasisakyti laike diskusijų JTO suvažiavime.

Šiandieninė JAV spauda sutinka JTO delegatus nerodydama ypatingo entuziazmo. The New York Herald Tribune pareiškia, kad JAV niekam nenori nei prievarta, nei evoliucija primesti savo valdymosi sistemą ir to paties reikalauja iš Sovietų S-gos. Jei ta formulė bus visų valstybių vykdoma, bus sukurta pastovi pasaulio taika.

The New York Times savo platų vedamąjį, kuriame karvoja jau žinomus nelygumus tarp anglosaksų ir TSRS, baigia tvirtindamas, kad nesutarimai neišvengiamai veda į ginkluotą konfliktą.

JTO suvažiavimas įvyks New Yorke ir jį atidarys JAV prezidentas Trumanas. Savo pasveikinimo kalboje, kuri truks 25 minutes, prezidentas palies JAV užsienio politiką ir JTO uždavinius. JTO posėdžiai bus transliuojami BBC trumpų bangų siųstuvais kiekvieną dieną nuo 15 iki 23 val. C. Europos laiku.

PAMALDOS UŽ JTO

Londonas, X. 21. Vakar Londono šv. Povilo katedroj įvyko iškilmingos pamaldos už JTO pasisekimą. Pamaldose dalyvavo Anglijos karalius su šeima, ministrų kabinetas, užsienio valstybių ambasadoriai, karitomenės ir laivyno atstovai, profsąjungų vadovybės ir t.t.

Pamaldas atlikė ir pamokslą pasakė Canterbury arkivyskupas dr. Fisher, kuris pareiškė, kad dabartinio pasaulio pažanga yra Tautų Charta. Mes prašome Apvaizdos, kalbėjo arkivyskupas, kad visame pasaulyje būtų įgyvendinti tos Chartos nuostatai ir užviešpatautų pastovi taika. Tada visi susirinkusieji užgiedojo giesmę, kad Apvaizda globotų visas pasaulio tautas.

Jugoslavija tebemaistauja

Londonas, X. 21. Jugoslavijos premjeras Kardelj Liubljanoj užvakar pasakė kalbą, kurioje pareiškė, kad Jugoslavija nepasirašys taikos sutarties su Italija dabartinėje jos redakcijoje. Toliau jis išreiškė pasipiktinimą, kad tautos, kurios karo metu gyrė Jugoslaviją už jos ryžtingai vedamą karą su naciais ir fašistais, šiandien jos žymiai labiau giria buvusį priešo kraštą Italiją. Šitoks kai kurių valstybių laikysenos pasikeitimas, tvirtino Kardelj, turi gilesnę prasmę.

Jugoslavijos teigr. agentūra Tanjug praneša apie masinius susirinkimus ir mitingus, dabar vykstančius visoje Jugoslavijos teritorijoje ir kad juose priimanos rezoliucijos, reikalaujančios Jugoslavijai grąžinti Venezia Giulia provinciją.

Roma, X. 21. Ansos žinios, Tito ketinas įsteigti Katalikų Bažnyčią, kuri nebūtų nuo Vatikano priklausoma.

BRITAI NELIKS ABEJINGI

Londonas, X. 22. Oficialiai pranešama, kad britų vyriausybė, ryšy su paskutiniaisiais politiniais masinio pobūdžio suėmimais Lenkijoje, neliiks abejinga ir reikalaus, kad būtų pilnai įvykdytas Jaltos susitarimas.

Paskutiniu laiku Lenkijoje areštuota 13 liaudininkų partijos valdybos narių ir apie 1000 šiaip partijos narių. Šie skaitlingi suėmimai visiškai suparalizuoja liaudininkų partijos veikimą.

Duotame spaudos atstovams pasikalbėjime, liaudininkų partijos pirmininkas Mikolajčikas pareiškė, kad jo vadovaujama partija mano kreiptis į JAV, D. Britanijos ir TSRS vyriausybes, kad laikinai Lenkijos vyriausybė laikytųsi Jaltos susitarimo ir įvykdytų laisvus ir nesufiksifikuotus parlamento rinkimus Lenkijoje.

INSPEKTUOJA TRIESTĄ

Triestas, X. 21. Vakar čia atvyko reguliariam britų kariuomenės dalinių Veneza Giulia srityje inspektavimui D. Britanijos vyr. štabo viršininko pav. gen. Simpson.

Agentūra priduria, kad šitie mėginimai nėra nauji.

New Yorkas, X. 21. Jugoslavijos ambasadorius Vašingtone užginčijo padarytus JAV vyriausybės priekaištus, dėl JAV piliečių laikymo Jugoslavijos konc. lageriuose jis paneigė iš viso lagerių buvimo faktą Jugoslavijoje.

JAV ambasadorius Patereson pareiškė, kad Jugoslavijoje priverčiamo darbo stovyklos buvo praeity ir jos tebėra ir šiandien, tiksliai žymiai blogesnės, negu buvo praeity. Ir tose stovyklose nežmoniškose sąlygose laikomi ir kankinami JAV piliečiai, baigė ambasadorius.

NUŠAUTAS AMERIKIETIS

Berlynas, X. 21. Gen. Clay šiandien sovietų kariniams organams įteikė formalų protestą prieš tai, kad rusų MP Berlyne šautuvu nušovė vieną amerikietį. Šio protesto tonas yra griežtas.

Kongresas pritarė

New Yorkas, X. 21. Šeštadienio posėdyje JAV Kongresas visiškai solidarai pritarė dabartinei JAV užsienio politikai. Tiek vyriausybės partija, tiek opozicija vieninai pasisakė už Trumano-Byrnes vedamos užsienio politikos liniją.

SVARBIAUSIA BEVINO KALBA

Londonas, X. 22. Šiandien Anglijos Zem. Rūmuose prasidėdantiuose debatuose užsienio politikos klausimais min. Bevinas pasakys svarbią politinę kalbą.

Diplomatinių korespondentų žiniomis, jis savo kalboje palies Paryžiaus Konferenciją, santykius su Rusija ir Vokietijos reikalus. Pasak tų pačių korespondentų, ši kalba būsimanti pati svarbiausia Bevin kalba nuo to laiko, kai jis tapo užsienio reik. ministru.

BYRNES KALBOS ATGARSIAI

Paryžiaus spauda min. Byrnes kalbą sutiko palankiai. Kai kurie laikraščiai reikalauja, kad Maskva aiškiai pasisakytų, o kiti kviečia min. Byrnes nuo žodžių prieiti prie veiksmų.

Maskviškė Pravda iškelia tiksliai tą kalbos vietą, kur min. Byrnes paneigė amerikiečių norą ekonominiai pavergti mažąsias tautas ir pabrėžia Molotovo Paryžiaus Konferencijos metu padarytus pareiškimus apie tokias amerikiečių pastangas. Plačios Molotovo pareiškimų citatos atima vietą kitiems min. Byrnes pareiškimams.

„GAL NEMOKĖJOME SUPRASTI MASKVOS...“

New Yorkas, X. 21. JAV respublikonų partijai priklausęs senatorius Arthur Vandenberg, kuris Paryžiaus Konferencijos metu buvo min. Byrnes patarėju, per JAV radiją pasakė kalbą.

Vandenberg savo kalboje daugiausiai palietė JAV ir TSRS santykius. Jis pareiškė, kad nei Rusija, nei JAV nenori karo ir nenori, kad daugiau apie tai būtų kalbama. Paryžiaus Konferencijos metu amerikiečių delegacija niekada nekėlė abejonių dėl rusų nuoširdumo, tačiau sovietų delegacijos nariai niekada nepraleido progos pulti amerikiečius dėl jų tariamo imperializmo politinė ir ekonominė sritys. Gal mes nepajėgėme suprasti Maskvos, kalbėjo toliau senatorius, bet Maskva taip pat ir mūsų nesuprato.

SUTVIRTINAMA KIPRO SALA

Maskva, X. 21. Egipto spaudos žiniomis, pietryčių Kipro salos dalyje anglai kuria galingą sausumos kariuomenės bazę. Tam reikaliu jau esą paskirta 8 milijonai svarų sterlingų ir darbai jau pradėti.

PANAIKINS VETO TEISE ?

Ateinantį trečiadienį JTO visuotinis suvažiavimas New Yorke susidurs su problema, kurios išsprendimas tiek anksčiau, tiek dabar yra sunkus. Pirmu suvažiavimo darbų tvarkos straipsniu yra klausimas veto teisės, kurią turi Saugumo Taryboje jos nuolatiniai nariai — penkios didžiosios pasaulio valstybės.

Apie veto teisės principus nuo San Francisco konferencijos laikų, kada ta teisė nebuvo sunkumų ir ginčų buvo suteikta, daugiau nebuvo kalbama. Penkios didžiosios valstybės savo bendru pareiškimu laikė save ta teise surištomis. Įvairūs kraštai, remdamiesi iki šiol patirta praktika, yra nuomonės, kad veto teisė vienai kuriai nors didžiajai valstybei suteikia teisę kiekvieną sprendimą tam tikra prasme sutrukdyti ir niekais paversti daugumos nutarimą.

Neseniai Gromyko viešai pareiškė, kad TSRS atmes bet kokias pastangas veto teisę panaikinti ir su tuo panaikinimu nesutiks. Atominės energijos klausime JAV reikalauja panaikinti veto teisę, tačiau atrodo, kad visose kitose srityse stengiasi tą teisę išlaikyti. Tačiau kyla klausimas, ar Kubai ir Australijai, kurios tą klausimą iškėlė JTO pilnumos suvažiavime, pavyks surinkti dviejų trečdalių daugumą ir tą teisę panaikinti, arba, mažiausiai, ją susiaurinti.

Antra suvažiavimo problema — naujų narių į JTO priėmimas. Pagal Tautų Chartą, politinės ir saugumo komisijos nutarimams turi pritarti JTO pilnatis suvažiavimas. Suvažiavimas turi nutarti kokių būdu nauji nariai gali būti priimti. Tatali liečia Afganistaną, Švediją ir Islandiją.

Trečia problema yra metinio Saugumo Tarybos pranešimo patvirtinimas. Be to šio straipsnio padalinio yra indų skundas prieš Pietų Afriką dėl šios pastarosios ne teisėto elgesio su indais. Taip pat TSRS įnešė apsvaistytį svetimų kariuomenių ne buvusiose prieš kraštuose laikymo klausimą, kurio svarstymą Saugumo Taryba atmetė.

Trijų naujų Saugumo Tarybos narių rinkimas vietoj Egipto, Olandijos ir Meksikos, kurių mandatai baigiasi 1947 m. sausio 12 tikrai sukelia gyvas varžybas ir diskusijas, nes nuo tų rinkimų priklausys Saugumo Taryboje balsų daugumos pusiausvyros išlaikymas ar jos pakeitimas. (b)

HITLERIS TURĖJO SŪNŲ?

Paryžiaus laikraštis „Libre Soir“ skelbia sensacingą pranešimą, kad Hitleris, iš savo santykių su Goebbelsu žmona, turėjo sūnų Helmutą vardu, gimusį 1935 metais.

Ši žinia kilo iš buv. valstybės ministro Otto Meissner žmonos, kuri ją suteikė amerikiečių, telegr. agentūros Associated Press korespondentui. Meissnerienė pareiškė, kad Adolfas Hitleris labai mėgo šviesiaplaukęs moteris ir kad jis, būdamas artimuose santykiuose su Eva Braun, nevisada jai buvo ištikimas. 1934 metais jis praleido atostogas prie Baltijos jūros Heiligendam kurorte ir ten buvo nuolat moteris su Goebbelsiene. Hitleris vėliau nuolat rūpinosi savo sūnumi, kuris, kaip Meissnerienė tvirtina, buvo labai panašus Hitleriui ir kuris drauge su juo žuvo Reicho kanceliarijos rūmuose 1945 m. gegužės 1 d. (b)

NAUJOS JAV PASKOLOS

New Yorkas, X. 21. JAV suteikė Italijai 100 milijonų dolerių kreditą, Austrijai — 50 milijonų, Turkijai — 25 milijonų.

NAUJAS VOKIETIJOS PINIGINIS VIENETAS

„New Herald Tribune“ rašo, jog kova dėl Vokietijos tarp Vakarų ir Rytų įgaus dar aštresnį bei realesnį pobūdį, kai bus įvesta nauja piniginė sistema Vokietijoje. Naujo piniginio vieneto planas jau yra padėtas ant stalo Berlyne, kad keturi didieji galėtų jį apsvaistyti. Šitas amerikiečių planas sudarytas su žinomų Vokietijos ekonomistų pagalba ir britų pritarimu. Amerikiečiai šiuo planu siekia Vokietijos ūkinio sujungimo.

Šis planas bus panaudotas visai suvienyti Vokietijai arba jis bus įgyvendintas tik trijose vakarų zonose ir tuoj pradės veikti. Šiuo metu JAV planas nėra politinis smūgis rusams. Amerikiečiai tik nori įgyvendinti visos Vokietijos ar jos dalies ūkinį sujungimą. Ar rusai reaguos ir atsakys į šį iššaukimą, kol kas dar neaišku. Reikia laukti.

JAV planas svarbiausiu dalyku laiko išimti iš apyvartos Vokietijos reichsmarkes iš viso 60 ar 70 bilijonų sumai.

Pagal vieną kompetentingą šaltinį, apie 5 ar 6 bilijonai naujų markių jau yra atspausdinta JAV. Jei bus suvienyta Vokietija, jos bus paleistos į apyvartą.

Jei JAV planas bus panaudotas tik trijose vakarinėse zonose, tai į apyvartą bus paleista tik 4 bilijonai markių.

Bandomasis naujosios markės kursas, kuris, kaip numatoma, bus tarptautiškai priimtas bei pripažintas, 5—6 markės prilygs 1 dolerį. Galimas dalykas, kad dėl pakilusių kainų JAV naujosios markės kursas bus 6 markės — 1 doleris. Iki keturi ministeriai naujoje konferencijoje susitars ar nesusitars dėl suvienytos Vokietijos, šie planai bus atidėti. Vis dėl to šių

JUGOSLAVAI IŠPLŪDO JAV

New Yorkas, X. 21. Jugoslavijos spaudos šefas šandien pareiškė, kad JAV notijoje tvirtinimas, esą Jugoslavijos priverčiamose darbo stovyklose kankinami JAV piliečiai, yra tendencingas ir įžūlus melas. Suimtieji, spaudos šefo žodžiais, esą volksdeutsčiai.

JAV ambasada šiandien pareiškė, kad jai nebuvo duotas leidimas susisiekti su Jugoslavijoje kalinamais JAV piliečiais.

Didžioji JAV spauda yra labai pasipiktinusi tokia Belgrado laikysena. The New York Herald Tribune Jugoslaviją vadina marionetine valstybe. Jos pilietybės savoka nesiskiria nuo Hitlerio sąvokos, nes ji laiko savo piliečiais ir tuos, kurie iš jugoslavų tėvų yra gimę kitame krašte. Laikraštis tvirtina, kad dalis JAV piliečių iš Jugoslavijos yra deportuota į Sovietų S-gos gilumą ir pėsakai neatrandami.

dienų Vokietijos ūkiniai reikalavimai yra pakankamai stiprūs, kad priverstų peržiūrėti ir pakeisti piniginį vienetą. Pagal gautą iš Frankfurto pranešimą, Vokietijos viduje šitaip bus įgyvendinta naujoji valiuta: buvusios vokiečių markės bus išimtos iš apyvartos. Gyventojai galės išsikeisti tik po 100 naujų markių. Už šimtą senų markių gaus 100 naujų markių. Banko indėliai, didesni kaip 100 markių, užšals ir, galimas dalykas, bus tam tikru dekretu panaikinti. Kadangi norima, kad karo pasekmės neštų visai ir nesunaikintų pramonės bei privatinės nuosavybės, bus įvesti konfiskaciniai mokesčiai. Pvz., 100.000 markių vertės ūkiui bus skirta 50.000 markių mokesčių.

Trumpai tariant, naujoju planu siekiama panaikinti dabartines Vokietijos markes, kurių, kaip apskaičiuojama, yra 40 bilijonų. Šitas planas atneš sunkumų ir vargo, bet dabartinė padėtis reikalauja drastiškų priemonių.

Frankfurtas dabar tapo svarbiausiu vakarinės Vokietijos finansiniu centru. Vokiečiai sako, kad naujoji markė turi būti palaikoma tarptautine paskola arba kreditu. Pagal pranešimą iš Frankfurto, Prancūzija ir TSRS priešinga naujam planui. Jei amerikiečių planas būtų įgyvendintas trijose vakarinėse zonose, rusai būtų priversti sustabdyti nuosavybės nacionalizaciją.

PROFSAJUNGO KONGRESAS

Londonas, X. 21. Vakar Briton mieste prasidėjo D. Britanijos profesinių sąjungų federacijos kongresas. Šiame kongrese yra atstovaujami 7 ml. auglių darbininkų.

STALINAS VYKS Į JAV?

Roma, X. 21. Laikraštis Halifax tvirtina, kad š. m. lapkričio m. pirmomis dienomis į JAV atvyks Stalinas. Jis atplauks neseniai iš Italijos reparačių sąskaiton gautu laivu Acquitania.

TAPO NESUKALBAMESNI

Londonas, X. 21. Vakarystė savaitinė spauda plačiai komentuoja pasibaigusią Paryžiaus Taikos Konferenciją.

Spectator rašo, kad nuolaidos neprives prie susitarimo. Tatali įtikinamai parodė Paryžiaus Konferencija, kur nuolaidomis norėta įsigyti Molotovo sukalbamumą, tačiau jis tapo dar įžūlesnis ir nesukalbamesnis.

Toliau tas pats laikraštis analizuodamas politinės konsteliacijos eigą pažymi, kad prieš metus Anglija buvo vieniša prieš Sovietų S-gą, nes JAV vis labiau tolo nuo Anglijos, o Prancūzija iš viso stovėjo kryžkelėje. Šiandien už Anglijos pečių tvirtai stovi tie abudu kraštai.

Konservatorių Sunday Times tvirtina, kad per ateinančius 4 didž. užs. reik. ministrų pasitarimus Bevinas dės pastangas pasiekti susitarimą, tačiau ir rusai turi pasitikti tas jo pastangas.

GRAIKIJOJ TEBEKOVĖ JAMA

Londonas, X. 21. Makedonijoje vakar vis tebevyko aršios kautynės tarp banditų ir vyriausybės kariuomenės. Suskaičiuota 70 žuvusių banditų.

Taip pat Olimpo papėdėje vyko smarkios kautynės tarp banditų ir žandarmerijos, trukusios 9 valandas.

TRIUŠKINANTIS SOCIALDEM. LAIMĖJIMAS

Berlynas, X. 22. „Praėjusį sekmadienį Berlyne įvykusių savivaldybių rinkimų rezultatai sukėlė visuotinį nustebimą. Nežiūrint, kad SEP (komunistų-socialdem. junginys) buvo suruošusi nepaprastą propagandą visuose Berlyno sektoriuose, tačiau ji užėmė tikslai trečią vietą.

Iki šiol turimas daviniais, socialdemokratai gavo 950.000 balsų, CDU (krikšč. demokr.) — 433.000, SEP — 384.000, liberalai — 182.000.

Šis socialdem. laimėjimas nustebino net pačius šios partijos vadovus, kurie tikėjosi daugiausiai 40% balsų.

Užsienio laikraščių korespondentai, komentuodami šį socialdem. laimėjimą pažymi, kad jį nereikia interpretuoti kaip nedraugingą nusistatymą TSRS atžvilgiu, bet kaip berlyniečių nenorą palaikyti užsienio įtakoj esančią partiją.

ATVYKSTA JUGOSLAVIJOS KARALIUS

Roma, X. 21. Artimu laiku Jugoslavijos karalius Petras persikels iš Londono į Graikiją, kur Atėnų apylinkėse jam yra rezervuota atskira vila.

KRYŽIAUS KARAS SU „GRAFOMANAIŠ“

— Vyrai, kelkite! Pavojus!
Mus užpuolė šimtakojis!
Visi šoko taip kaip viens
— Kas per priešas? Kas per
kriens?

Ogi žiūri, kad blusa
Išsigandusi visa...

Kareivių daina.

Karas buvo paskelbtas 1946 m. birželio 8 d. kultūros žurnale „Aidai“ V. K. Kinčiaus straipsniu „Literatūros kandyd“. Karas, kaip ir visi karai, paskelbtas kilniū obalsiu: „Mes imamės rykštės, kad išvytume visas kandis, kurios graužia mūsų literatūrą. Mes rešime skaudžiai, nes per daug mylime meną. Ar šauksit jūs ar ne — nieko nepadės“.

Tokiais žodžiais buvo duotas signalas kovai su „grafomanu“. Pavojaus trimis su gaudė visose trijose zonose. Literatūrą ginti šoko legijonai visų profesijų tremtinių.

— Literatūra pavojuje! Grafomanai įsiveržė į mūsų meno šventovę! Ginkime meną, ginkime skaitytojo skonį, muskime šlamšto gamintojus! — sugriaužė ir kryžiaus žygį traukiančių kovotojų balsai.

Ir pradėjo mušti, kas kuo pakliuvo: Kinčius pradėjo rykšte, o jo įsismaginę sateilitai net ir kuola paleido į darbą. Pradėjo kulti kiekvieną, kas tik turėjo drąsos plunksną į rankas paimti. Neabejotinai ir pačiam Kinčiui teko, kad jo jau nebegirdėt. Karo eigoje sąvokos taip susimaišė, kad vargšui skaitytojų jau nebeįmanoma

atskirti, kur grafomanas, kur rašytojas, kur literatūra, kur makulatūra.

— Grafomanai prisikabino rašytojų etiketes! Grafomanui nėra nieko švento!

O kur gi tas grafomanas? Kaip jį atskirti, jeigu nekalbama konkrečiais pavyzdžiais, o operuojama bendro pobūdžio pasakymais?

Išėjo keletas knygų, kritika dėl jų pasisakė: vienas pagyrė, kitus papeikė, o kitų ir nepastebėjo. Taip bus ir ateityje. Tai kam švaistytis bendrybėmis? Juk mušant aiškiai nežinant ką, nukenčia ir nekaltas.

Reta kuriame laikraestyje ir reta kuriame numeryje nerasi viena ar kita forma dejuojant dėl literatūros smukimo, puolant „grafomanus“, skundžiantis dėl poezijos infliacijos. Net vedamuosiuose pasirodo užuominų, kad „daug poetų užsiiminėja šlamšto gamyba“. Ką reiškia pasakymas „daug“? Iš viso mūs čia ne kiek, o poezijos leidinių pasirodė vos keletas. Teisybė, kai kuriais jų mes nusivylėme, bet dėl to niekas nebuvo nukriaustas. Be abejo, maloniau būtų buvę susilaukti „deimančiųjų“. Bet kur jie? Ar iš viso yra? Ką tas ar kitas rašytojas turi nepaskelbęs, negalima tvirtinti, kad tai šedevrai, jų nepaskaičius. O pykti, kad išleido tas, o ne anas, juo labiau netinka, nes tai yra autoras reikalas. Kol jo nesukritikuos, jo kūryba jam aukščiausias menas. Iš ko jis pasimokys, jei ne iš kritikos? Kam jis patikės, kad

dar nesubrendo, jei ne kritikai?

Kam gi kaltinti redaktorius, kad įdėjo vieno kito pradedančiojo darbus, jeigu jie tuo, be to, kad paskatino prieauglį, niekam žalos nepadarė. Skonio gadinimas? Juokai. Kas jo neturi, tam nėra ko ir gadinti, o skonį turinčiam ši nuomonė nieko nereiškia. Galima būtų kalbėti apie nuolatinį skonio kėlimą, bet ne apie gadinimą. Bet juk skonį kelia tik geras kūrinys ir rimta kritika, o ne tuščiažodžiavimas, koliojimasis ir šauksmas apie „makulatūrą“, kuo pasižymi dauguma „gero skonio“ gynėjų.

Kalbėti apie skonį gali tik tas, kuris pats jį turi. Toki epitetai, kaip „skorbutinė literatūra“ arba „makulatūros ir šlamšto gamintojai“, kelia skaitytojo nepasitikėjimą straipsnio autoriaus skoniu ir jo graudėnimais. Ir kaip tik toki garsiausiai šaukia. Rimtų vardu „grafomanų“ puolime neužtinkame. Vis toks tokį muša. Ar tai ne grafomanija net keliolikoje straipsnių vis tą patį bubnyti? Ir kaip pavadinti madą literatūros ir skaitytojo vardu kalbėti?

Antai vienas uoliausių skaitytojo gynėjų keliolika, jei ne keliasdešimt kartų grumiasi su literatūrą apnikusiais „grafomanais“, o slapyvarde prisidengęs spausdina savo eilėraščius, nepalyginamai blogesnius už paties dergiamuosius. Kitas vėl rašo straipsnį apie „skorbutinę“ literatūrą ir greta straipsnio, kaip pavyzdį

deda savo eilėraštį, kuris nevertas kritikos. Ir jie kovoja dėl skonio. Nenoromis prašosi išvada: kas ne mano parašyta — šlamštas, ko nepažįstu — grafomanas.

Tai gi, viskas išpūsta. Nei skonis gadinamas, nei literatūra pavojuje, nei pagaliau, tų grafomanų matyti. Yra tik pervertinė savo sugebėjimus nekantruoliai ir keletas knygučių.

Tai kam tas triukšmas? Koki šio karo tikslai? Ogi noras pademonstruoti savo išmintį. Autoreklama.

O ligišilinis balansas? Apspiaudyti rašytojai, supurvintas literatūros vardas, pasėta abejojimo viskuo sėkla skaitytojo širdyje. Beveikant kantis iš literatūros kailinių, apdraskyti tik patys kailiniai, o kandyti dar daugiau priviso. Pats karas pavirto kryžiaus karu prieš literatūrą, ir ne vienas dabar jau bijo imti plunksną į ranką, kad nebūtų įrikiuotas į „grafomanų“ eilę.

Laimėjimų jokių, o nuostoliai aiškūs. Tad ar neverta baigti?

Antanas Čiočys.

NAUJI LEIDINIAI

Stenografijos Konspektas.

Paruošė Ansbacho stenografijos kursų vedėjas K. Meškauskas. Pirmasis sąsiuvinis, spausdintas rotatoriumi. 18 psl., kaina po 25 pf. už psl. Konspektas, kaip rašoma įžangos žodyje, galima prenumuoti šiuo adresu: K. Meškauskas, (13a) Ansbach, Hindenburg-Kaserne, Mašinarščio ir Stenografijos kursai.

Ant. Skėma.

EGOISTAS

(Iš bičiulio pasakojimų)

(tesinys iš pereito nr.)

— Pradėkime. —

Pakvipo tikra pupelių kava. O, tai buvo iškilminga šventė. Dabar dėkingi žvilgsniai glamonėjo mažą, išvargusią, jau bandančią plikti šeimininko — chirurgo galvutę. Jis apsimetė nepastebis šių tyliųjų komplimentų. Truputėlį per dideli akiniai patogiai slėpė malonų sumišimą. Pradėjome. Paskutiniai krantinės saulės spinduliai įsiveržė į kiemo kvadratą, slystelėjo raitytais vijokliais, nudažė juos rėkiančia raudona spalva ir ištirpo tarp akmenų. Tik vienas pats veržiausias įslydo į mūsų kambarį. Įslydo ir ištyso grindyse pavargęs, išblukęs.

Spiritas šildė. Spiritas vyniojo įerzintus smegenis į kažką minkštai malonų. Toki lengvi apvalūs atrodė lubų skliautai. Ir truputėlį pernešylyg raudoni vijokliai, ten, už lango, žadėjo nuotykių retą, nekasdienišką. Vieną kartą gyvenime juk gali kas nors nepaprasta atsitikti, ar ne?

Gal staiga suskambės skambutis, bus ilgas įtemptas laukimas ir kada širdys pagreitins tvaksėjimą, įeis tas, kuris praneš tokią gerą, tokia šiltą naujieną, kad norėsis stipriai spausiti rankas, visą save atiduoti draugiškajame žvilgsnyje, gal vienas net išdrįs pabučiuoti savo kaimyną. Taip, smegenys jau žaižaravo, ta žmoniška nuotaika turėjo pagimdyti žodžius, kurių mes, būdami kasdieniški, nedrįsime pasakyti.

Aš mačiau, kaip žybciojo dideli chirurgo akiniai, žvilgsnis norėjo pro juos prasižvelgti, ir tai būtų pats dabar man reikalingiausias žvilgsnis. Na, štai jis padėjo savo ranką ant manosios, tai mus iš karto surišo, mūsų mintys buvo pasirengusios susiliesti, ir aš aiškiai mačiau, kaip įsitempė lūpų raumenys, chirurgas norėjo kalbėti...

— Aš esu egoistas.

Staigmena buvo per daug netikėta. Trys žmonės krūptelėjo. Vienas nejudėjo. Jis žiūrėjo prieš save išplėstom

akim. Čia, šalia nosies įsirėžusios raukšlės juodavo ir veido kaulų iškyšuliai išryškėjo, lyg iššoko į priekį. Tik dabar supratome, kad šį nelauktą sakinį išmetė iš savęs profesorius. Tik dabar prisiminiau, kad jis ne visiškai buvo su mumis, visą laiką triūsė apie bonką, kavos puodukus ir.

— Aš esu egoistas. Aš turiu būti toks. —

Jo balsas galutinai sudraskė mūsų šiltą ir jaukų kiautą, į kurį buvome sutūpę. Įsitempė ląstelės degančiuose smegenyse. Mano kolegos mažos, siauros akys. Jos buvo išnykusios, jos buvo nirvanoje. Dabar dvi adatos įsibėdė į profesorius burną. Kolega pirmas išdrįso:

— Kodėl? —

Profesorius atydziai mus apžiūrėjo. Mūsų palinkę pirmyn kūnai, tarytum prieš staigų puolimą prajukdino jį. Tačiau jis tuoju susitvardė ir ramiausiai pripildė mūsų stikliukus.

— Pirma išgerkime.

Išgėrėme. Ir nurimome. Ta sutvartyta šypsenėlė grąžino mus į kasdieniškumą. Jau nebe apvalūs, nebe lengvi buvo lubų skliautai. Ir vijokliai ten už lango... Na,

ir kas? Daug raudonų vakarų vasarą. Rytoj, galimas daiktas, bus vėjas. Ir... Iš tikrųjų juokinga. Šitas Vilnius romantiškas. Tie kiemai, namai, dar kiek išgėrus... Negeras jausmelis įsiveis mummyse. Gėda, kad norėjome ištraukti širdyje sandariai užrakintą brangenybę ir padovanoti vienas kitam. Taip, reikia protauti šaltai, objektyviai, logiškai. Gyvenimas žiaurus, kova už būvį ir t.t.

— Labai įdomu išgirsti, kodėl ponas profesorius turite būti egoistas?

Šį sakinį mano kolega ištarė visiškai padoriu balsu, net pataikaujančios gaidelės, plonos aukštutinės gaidelės praskambėjo. Profesorius patogiai atsilošė. Profesorius buvo laimėtojas ir juto, kad auditorija klusniai gaudys jo mintis ir stengsis užfiksuoti. Dabar mes buvome gerai išpraustom ausim, sušukuoti, pavyzdingi mokiniai.

— Visų pirma aš tikrai žinau, kad gyvenu. Aš noriu valgyti, miegoti, juntu skausmą, pasitenkinimą ir t.t. Tai man yra faktas. Toliau. Aš bendrauju su aplinka, ji veikia mane. Tai irgi faktas.

Tų dviejų faktų man pakanka. —

GRAŽIAI ATŽYMĖTOS UNRRA TEAM 513 METINĖS

Nuertingenas. UNRRA Team 513 darbo ir kartu lietuvių gyvenimo Nuertingeno apskr. kolonijose vienerių metų sukaikčiai paminėti visos kolonijos iš anksto ruošėsi. Kadangi Nuertingeno lietuviai turi žymiai geresnės ir erdvesnės patalpas įvairiems parengimams, tad čia ir buvo visos iškilmės sutelktos.

Spalio 20 d., po vėliavų pakėlimo, įvyko iškilmingos pamaldos, o po jų lietuvių, latvių ir ukrainiečių meno, tautodailės ir spaudos parodų atidarymas, dalyvaujant UNRRA Team 513 dir. R. Maingetot ir kitiems svečiams. Šios iškilmės sutraukė daug lietuvių, latvių, ir ukrainiečių iš apylinkės kolonijų.

Lietuvių dailininkų, gyvenančių Nuertingeno apylinkėje, darbų paroda buvo gausi. Trūkstant medžiagų, daugiausia buvo išstatyta tik akvareliniai darbai. Bene produktiviaus buvo dail. K. Žilinskas, pats vienas išstatęs apie 40 kūrinių. Liudas Vaitkus ir Juozas Mažeika, dalyvaujantieji parodoje pirma karta, davė po keliolika akvarelės darbų. Parodai įvairumą suteikė dail. J. Firinauskas su savo grafiniais darbais, lygiai kaip ir dail. A. Valeška, teišstatęs vos pora paveikslų aliejuje. Gražina Butauskaitė-Firinauskienė dalyvavo su viena skulptūra ir autoportretu. Pov. Osmolskis išstatė trejetos knygų iliustracijas.

Latviai, atrodo, neprisilaikė bendrųjų rėmų ir savo meno parodoje sutraukė dailininkų iš tolimesnių Vokietijos vietovių. Paveikslų tarpe buvo ir tokių, kurie piešti dar Latvijoje prieš keletą metų, kai tuo tarpu Nuertingeno apylinkės lietuviai dailininkai reprezentavosi tik tais darbais, kurie

buvo atlikti tremtyje ir tai paskutiniaisiais metais. Savo kūrinius latvių parodoje išstatė šie dailininkai: prof. Liberts, prof. Annus, prof. Kuga, Kruminš, Zvirbulis, Gailis, Alberts, Ogule, Bange, Darzina, Kalniņš, Gutmanis, Kuga jun., Biške, Ludviga, Silinš, Berzina-Dzelme.

Tautodailės skyriai visų trijų tautybių (lietuvių, latvių ir ukrainiečių) buvo gana turtingi įvairiais audiniais, mezginiais, rankdarbiais, tautiniais drabužiais, kilimais, medžio drožiniais, gintaro dirbiniais (latvių ir lietuvių) bei kitais tautinį meną reprezentuojančiais eksponatais. Prie tautodailės skyrių latviai ir ukrainiečiai įrengė kuklius savosios spaudos skyrelius, kai tuo tarpu lietuviai šioje srityje pasirodė ypatingai gausiai. Čia buvo išstatyti beveik visi Vokietijoje išėję ir tebeinančieji lietuviški periodiniai leidiniai, spausdinami spaustuvėse, rotatoriumi, raš. mašinėlė ir net ranka rašomi. Parodyta ir Austrijos, Prancūzijos, Norvegijos bei Švedijos lietuvių leidiniai. Gausus buvo vadovėlių, išleistų Vokietijoje, ir dailiosios literatūros leidinių skyrius. Vokiečių okupacijos meto programinio spauda taip pat buvo išstatyta ir ji susilaukė atitinkamo mūsų tautiečių ir sveitintųjų dėmesio. Idomus buvo parodoje išstatytas Lietuvos atsižymėjimo (ordinų, medalių) ir kitų ženklų bei lietuviškųjų pinigų rinkinys. Lietuviškieji pašto ženklai taip pat turėjo savo kampeles.

Lietuvių pasiekimai nepriklausomo gyvenimo laikais žemės ūkyje, pramonėje, švietime ir kitose srityse buvo atitinkamai pavaizduoti diagramomis. Lygiai aiškiai buvo

parodyta po visą pasaulį išblaškytų lietuvių skaičius. Bendrai, informacinis skyrius buvo kruopščiai paruoštas, tačiau svetimtaučiai, kadangi diagramos tebuvo atliktos lietuvių kalboje, be atskirų paaiškinimų buvo sunkoka visa tinkamai suprasti.

Sventės popietė pradėta sporto varžybomis, kuriose dalyvavo Nuertingeno apskr. kolonijų, reprezentacinė Šarūno, Muencheno Gintaro, Tuebingeno Vyties ir Dillingeno lietuvių krepšinininkai ir tinklininkai. Šios varžybos davė puikių akimirkų sporto mėgėjams.

Vakare įvyko iškilmingas aktas, į kurį atvyko UNRRA Team 513 pareigūnai su dir. R. Maingetot priekyje, Stutt-

dovanas, kuriomis jo ir kitų pareigūnų asmenyje simboliškai buvo atsidėkota už UNRRA paramą, tieką per vienerius darbo ir kūrimo metus.

Sventę užbaigė įspūdingas koncertas, kuriame dalyvavo Weilheimo lietuvių vyrų choras, vedamas St. Paškevičiaus, Kirchheimo „Sietyno“ tautinių šokių grupė ir mišrus choras, dirig. A. Kačanausko, operos solistės A. Dambrauskaitė ir S. Adomaitienė; latvių atstovavo solistai Elze Mekša, Artur Priednieks-Cavara ir pianistas E. Piesaulis; ukrainiečiai pasirodė su savo reprezentaciniu orkestru „Pilgrim“.

Antrąją šventės dieną, spalio 21 d., buvo lankoma paroda ir baigtos sporto varžybos, kurių platesnis aprašymas tilps sekančio „Apžvalgos“ numerio sporto skyriaus.

J. Žilvinas

LIKVIDUOJAMA WIESBADENO DP STOVYKLA

Wiesbaden. Atitinkamų įstaigų patvarkymų Wiesbadeno DP stovykla pradedama likviduoti ir jos gyventojai iškeliama į kitas vietas. Spalio 21 d. pradėta iškelti lenkai, o vėliau bus perkaliaami lietuviai, latviai, estai ir kitos tautybės. Stovyklos pastatus perims kariuomenė. Pabaltiečių komitetui UNRRA vadovybei įteikė memorandumą, prašydami šią stovyklą neardyti ir palikti pabaltiečių joje ir toliau gyventi, nes kaip tik pabaltiečių pastangomis ši stovykla buvo atstatyta, sutvarkyta ir įgavo dabartinį veidą. Iškelti iš jos pabaltiečius, būtų padaroma didelė skriauda ne vien materialiniu, bet ir moraliniu atžvilgiu. Memorandumas prašytas perduoti aukštesnėms įstaigoms.

MIRĖ LIETUVIS

Memmingenas. Spalio 18 d. Memmingeno katalikų kapuose palaidotas Kempteno ligoninėje miręs Alfonsas Smilingis. Velionės neturėjo artimų giminių, tačiau į kapus palydėjo gausus tautiečių būrys.

Nauja apysaka. Wiesbadeno gimnazijos mokyt. Pr. Razminas parašė apysaką iš dabartinio lietuvių gyvenimo, pavadintą „Girių ereliai“.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. Išėina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolėgija. Ats. red. Alb. Valentinus. - Prenumerata 1 mėn. - RM 6.-; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nürtingen (Württ.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim-Teck, Krebenstr. 18. - Ein. s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim-Teck (14s). Spaudžia: A. Gottlieb & J. Oswalds Buchdr., Kirchheim-Teck.

Dail. J. Firinauskas. Smūtkeiš. Iš dailės parodos Nuertingene.

garto UNRRA Districto dir. B. Ficklin, Nuertingeno karinis komendantas ir kiti kariuomenės bei UNRRA pareigūnai. Didžiulė salė neįstengė sutalpinti iš aplinkinių kolonijų suvažiuosius lietuvių, ukrainiečių ir latvių.

Po visos eilės kalbų, kuriose buvo iškeltas UNRRA didžiulis darbas ir nuopelnai globojamiems tremtiniais ir ypatingai pabrėžtas palankumas ir globa UNRRA Team 513 direktoriaus R. Maingetot, vadovaujančio nuo pat šio Team 513 įsisteigimo dienos, buvo įteiktos dovanos dir. R. Maingetot, dir. B. Ficklin, Nuertingeno kariniui komendantui ir kitiems aukščiesiems svečiams. Į visas kalbas ir sveikinimus atsakė dir. R. Maingetot, dėkodamas už gražų bendradarbiavimą, už neuilstamas pastangas tremtinių gerbūvio kėlime, už supratimą ir įvertinimą UNRRA globos darbo ir už tas puikias

O mes?

— Jūs?

Profesorius nusišypsojo. Gerus dantis turėjo profesorius. Lygius, taisyklingus, baltus. Tikrai egoistinius.

— Jūs... Neaiškios rūšies faktai esate. Faktai su aplinka susiję. Pasakyčiau, pereinamieji. Jūs egzistuojate, kol su jumis susiduriu. Paskui išnykstate už aplinkos ribų. Paskiri aplinkos veiksniai ir tiek. —

— Bet mes taip pat jaučiame skausmą, pasitenkinimą, aplinką... Mes taip pat faktai. Kiekvienas iš mūsų sau faktas...

Kada iššoviau šiuos padrikus sakinius, mano rankos nesąmoningai paėmė tuščią kavos puoduką ir tiesėsi prie kavinuko. Rankos pastebimai virpėjo. Profesorius atsargiai, lyg iš vaiko atėmė iš manęs puoduką, tiksliai laboratoriskai įpylė kavos ir pastatė prieš mane.

— Dėl šito nesigginčysim. Sau — galimas faktas, bet

man... atleiskite. Štai grįšiu namo, ir jūs nėra. Išlindota iš aplinkos, kurį laiką veikėte mane, maloniai veikėte...

Jis vėl padovanojo šypseną. —... ir dingtė. Jūs nėra. O aš lieku visą laiką, net miegodamas. Ir aplinka lieka. Tiesa, judanti, bet faktas nuolatinis, nes ji nuolatos yra šita aplinka. Aš ir ji. Tų dviejų faktų man pakanka. Ir todėl turiu būti egoistas. Juk aš vienas. Vienas turiu raišytis, pasinerti, iškilti į paviršių, vėl plaukti. Jei aš stiprus, praeisiu pirmyn. Lyg per tankų mišką. Šakos užstojo kelia, tarkšt, tarkšt, einu toliau. Jei silpnas, ką gi, atsisėsk ir žlumbk. Arba dar yra išeitis silpnam. Paskui stipresnį eiti, žinoma, jeigu anas panorės. Na, bet galima juk įsiteikti. Sakysim, stipruoliui nugara niežti, silpnasnis vikriai pakasė ir paskui. Stipruoliui batų šniūreliai atsirišo, silpnasnis žaibiškai užrišo ir paskui.

(b. d.)